I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 579. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA, 2023. 06. 14. – 2023. 06. 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az európai élelmezéspolitikai tanács, a fenntartható élelmiszerrendszerekre vonatkozó jövőbeli uniós kereten belüli új irányítási modell megvalósítása

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2023/C 293/01)

Előadó: **KÁLLAY Piroska**

Közgyűlési határozat:	2023.1.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.6.1.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.6.14.
Plenáris ülésszak száma:	579.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	179/1/2

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az uniós élelmiszerrendszer válaszúthoz érkezett, és polikrízissel, azaz különböző, egymással összefüggő környezeti, éghajlati, egészségügyi és társadalmi kihívással szembesül. Tekintettel az élelmiszerrendszer válságának sürgető voltára, valamint a gyors magatartásbeli változás szükségességére, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy az európai élelmezéspolitikai tanács létrehozására irányuló felhívása időszerűbb, mint valaha.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy az élelmezéspolitikai tanács elősegítené az élelmezéspolitikai döntéshozatal integráltabb és részvételen alapuló megközelítését, felgyorsítaná a szakpolitikák összehangolását uniós, nemzeti és helyi szinten, és ami a legfontosabb, javítaná az uniós élelmezéspolitika minőségét, és növelné legitimitását. Mindez hozzájárulna a fenntarthatóbb és kiegyensúlyozottabb vidék- és városfejlesztés előmozdításához is.

1.3. Az EGSZB üdvözli a fenntartható élelmiszerrendszerekre vonatkozó uniós keret bejelentését, amely lefekteti az értéklánc valamennyi szereplője által végrehajtandó rendszerszintű változások alapjait; hangsúlyozza, hogy a keretre a jelenlegi Európai Bizottságnak haladéktalanul javaslatot kellene tennie, hogy időben kezelni lehessen az élelmiszerrendszer előtt álló kihívásokat – minden késedelem veszélyezteti „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia sikerét; kéri az Európai Bizottságot, hogy kötelezze el magát az érdekelt feleknek és a civil társadalomnak a keret új irányításába történő strukturált bevonása mellett, és rámutat arra, hogy az európai élelmezéspolitikai tanácsra vonatkozó elképzelés megfelelően illeszkedne ebbe.

1.4. Az EGSZB tudomásul veszi az élelmiszerekkel kapcsolatos helyi, regionális és nemzeti szintű platformok létezését, de úgy véli, hogy ezek a meglévő fórumok nem elegendőek a fenntartható és igazságos élelmiszerrendszer, valamint a reziliencia és a felkészültség uniós szintű, tényleges eléréséhez. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy tovább kell erősíteni az élelmiszer-demokráciát, és be kell azt építeni az élelmezéspolitikai folyamatba.

1.5. Az EGSZB úgy képzeli el az európai élelmezéspolitikai tanácsot mint egy tudományos alapokon nyugvó, több érdekelt felet tömörítő és többszintű platformot és mint egy intézményi, független struktúrát, amelynek lehetséges tagjai:

— tudományos szakértők és tudósok,

— az élelmiszer-ellátási lánc szereplői (mezőgazdasági termelők, élelmiszeripari vállalkozások és feldolgozók, kiskereskedők, szakszervezetek stb.), az oktatási rendszer szereplői és civil társadalmi szervezetek (szegénység elleni hálózatok, élelmiszerbankok, közösségi platformok, környezetvédelmi és fejlesztéssel foglalkozó nem kormányzati szervezetek); a fiatalok képviselői. Emellett a szociális partnerek részvétele az európai élelmezéspolitikai tanácsban kifejezetten ajánlott, hogy mérlegelni lehessen a munkaerőpiacon szükséges változásokat,

— az európai intézmények képviselői (Parlament, Tanács, Európai Bizottság, EGSZB, RB).

A kezdeti szakaszt követően az európai élelmezéspolitikai tanácsba be kell vonni a helyi, regionális és nemzeti szintek, valamint az élelmezéspolitikai tanácsok képviselőit is, és biztosítani kell az érintett szintek közötti szervezett összeköttetést, valamint a tagállamok képviselőinek egyenlő részvételhez való jogát az Unió szintjén. Jelenleg a nemzeti élelmezéspolitikai tanácsok nem elég elterjedtek ahhoz, hogy biztosítsák valamennyi ország egyenlő képviseletét.

1.6. Az európai élelmezéspolitikai tanácsnak megbízható és átlátható struktúrának kell lennie, és hozzá kell járulnia az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendjében kihívásként meghatározott élelmezési kérdések megoldásához. Az európai élelmezéspolitikai tanács

1.6.1. olyan intézményi szerv legyen, amelyet az uniós intézmények elkötelezetten támogatnak;

1.6.2. legyen a megbízható tanácsadás és a tényeken alapuló szakpolitikai lehetőségek állandó forrása az uniós élelmiszerrendszer irányításával kapcsolatban, amelynek az uniós intézmények visszajelzést és indokolással ellátott válaszokat adnak;

1.6.3. javítsa a szakpolitikai területek közötti koherenciát (például a közös agrárpolitika, a közös halászati politika, az élelemhez való jog, az egészséges étrenddel kapcsolatos szabályozás, a közbeszerzés, az oktatási politikák stb.), és mozdítsa elő a társadalmi innovációkat az élelmiszerlánc valamennyi szereplőjének jólléte érdekében, figyelembe véve a mezőgazdasági termelők generációs megújulásának szükségességét. Az EGSZB különösen fontosnak tartja, hogy az oktatási rendszerben az élelmezéssel kapcsolatos kiemelt tartalmakat határozzanak meg mind az agrár-élelmiszeripari ágazat, mind az illetékes oktatási hatóságok bevonásával;

1.6.4. szükség esetén hozza létre az élelmezéspolitikai tanácsok uniós szintű hálózatát, amely platformként működik a bevált gyakorlatok és a következtetések cseréjére az uniós szakpolitikák megalapozása és befolyásolása érdekében.

1.7. Az EGSZB kész találkozási pontként szolgálni az európai élelmezéspolitikai tanács számára. Már létezik hasonlóra egy sikeres példa: a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja, amely az EGSZB és az Európai Bizottság közös kezdeményezése.

2. **Háttér**

2.1. Élelmiszerrendszerünk polikrízissel, azaz különféle, egymással összefüggő kihívással szembesül [1]: környezeti kihívásokkal (üvegházhatásúgáz-kibocsátás, amely az élelmiszer termelésének, feldolgozásának és fogyasztásának módjához kapcsolódik, a biodiverzitás csökkenése, a halállományok kimerülése, a talaj szervesanyag-tartalmának elvesztése, talajerózió stb.) egészségügyi kihívások (az étrenddel összefüggő betegségek számának növekedése), a gazdaságok megszűnése, a fenntartható és egészséges élelmiszerekhez való hozzáférés hiánya, rossz munkakörülmények. Ugyanakkor az élelmiszerrendszerek már jelenleg is jelentős nyomás alatt állnak a halmozott éghajlati sokkhatások, a változó időjárási viszonyok, az ökoszisztéma összeomlása, valamint a föld, a talaj és a vízi utak pusztulása miatt. Végezetül, az élelmiszerrendszerekről folytatott viták egyre inkább megtévesztő tájékoztatásnak és kommunikációnak vannak kitéve.

[1] Transforming Europe's food system – Assessing the EU policy mix [Az európai élelmiszerrendszer átalakítása – Az uniós szakpolitikák összetételének értékelése] – Európai Környezetvédelmi Ügynökség (europa.eu) és Prof. De Schutter, az EGSZB-nél 2023. április 14-én tartott prezentáció.

2.2. Az Európai Bizottság jelenleg dolgozza ki a fenntartható élelmiszerrendszerekre vonatkozó új uniós keretet, amelyről „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia rendelkezett, és amelynek közzététele 2023 végére várható. A keret lefekteti azon rendszerszintű változások alapjait, amelyeket az élelmiszerrendszerben részt vevő valamennyi érdekelt félnek – köztük a politikai döntéshozóknak, a vállalkozóknak és a fogyasztóknak – végre kell hajtania a fenntartható uniós élelmiszerrendszerre való átállás felgyorsítása érdekében. A keret megteremti az élelmiszerrendszerek jövőbeli irányítási modelljének alapját is, és hozzájárul a fenntartható fejlődési célok megvalósításához, amihez együttműködésen alapuló, átfogó megoldásokra lesz szükség a különböző kormányszervek, minisztériumok, ágazatok és a teljes élelmiszer-ellátási lánc részvételével. Az élelmiszerrendszerek előtt álló kihívások időben történő kezelése érdekében az EGSZB kéri, hogy sürgősen fogadják el a fenntartható élelmiszerrendszerekre vonatkozó uniós keretet – minden késedelem veszélyeztetné „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia sikerét. A keretnek határidőhöz kötött célkitűzéseket, az előrelépés mérését lehetővé tevő mutatókat és korrekciós mechanizmusokat kell tartalmaznia arra az esetre, ha a célok nem teljesülnek.

2.3. Az élelmiszerrendszer fenntarthatóbb eredményekre való átállásának elősegítése érdekében az EGSZB – korábbi véleményeiben ([2]) –, valamint más szakértők és civil társadalmi szervezetek is egyre inkább rámutattak arra, hogy erősíteni kell az élelmiszer-demokráciát. Tekintettel az élelmiszerrendszer válságának sürgető voltára ([3]) – amelynek oka részben kétségtelenül az ukrajnai háború –, valamint a gyors magatartásbeli változás szükségességére, kevés időnk maradt arra, hogy előmozdítsuk a hatékonyabb és legitimebb irányítási rendszereket. Úgy véljük, hogy a nyilvánosság és az élelmiszerrendszerben részt vevő érdekelt felek részvételének növelésével létrejövő demokratikus innovációk – így például az élelmezéspolitikai tanácsok – elő fogják mozdítani az élelmezéspolitikai döntéshozatal minőségét és legitimitását ([4]).

2.4. Az élelmezéspolitikai tanácsok meghatározásuk szerint különböző érdekelt felek közösségi alapú koalíciói, akik egy adott földrajzi régióban együttműködnek az élelmezéssel kapcsolatos kérdések kezelése érdekében ([5]). A „politika” minősítés pontossága megkérdőjeleződött, mivel e tanácsok, élelmiszer-koalíciók vagy bizottságok némelyike el kívánja kerülni, hogy politikai szereplőnek tekintsék, míg mások a politika mellett a programokra is összpontosítanak. Ezekben az inkluzivitásra törekvő és demokratikus elveket valló szervezetekben az élelmiszerrendszer valamennyi részében jelen lévő érdekelt felek részt vesznek, egy asztalhoz ültetve az egyéneket, a helyi önkormányzatokat, a nonprofit szervezeteket és a különböző gazdasági ágazatok – a mezőgazdaság, az egészségügy és az oktatás – képviselőit, hogy együttműködjenek olyan élelmezéspolitikai kezdeményezésekben, amelyek a közösségük minden tagja számára elősegítik az egészséges, megfizethető és fenntartható élelmiszerekhez való hozzáférést.

2.5. Az első élelmezéspolitikai tanácsok az 1980-as években jelentek meg az Egyesült Államokban ([6]), és számuk azóta egyre nő, és egyre változatosabbá válnak. Bár Európa későn csatlakozott a mozgalomhoz, az elmúlt évtizedben az élelmezéspolitikai tanácsok gyors ütemben jelentek meg Európa-szerte ([7]). A szakirodalom szerint az élelmezéspolitikai tanácsok létrehozása Európában a milánói városi élelmezéspolitikai paktum 2015-ös ratifikálásával kezdődött el, amely a világ több mint 260 városa által aláírt, a városi élelmezéspolitikáról szóló nemzetközi megállapodás, és számos európai városban/régióban támogatta az élelmezéspolitikai tanácsok létrehozását. Az élelmezéspolitikai tanácsok vidéki vagy elővárosi régiókban is megjelentek anélkül, hogy közvetlenül kapcsolódnának egy-egy városhoz ([8]).

2.6. Az élelmezéspolitikai tanácsok általában regionális és/vagy helyi szinten működnek, bár vannak állami/tartományi és nemzeti szinten tevékenykedő élelmezéspolitikai tanácsok is. Ezek gyakran azt a célt szolgálják, hogy összekapcsolják a városokat a környező régiók élelmiszer-termelésével, és biztosítsák a helyi és regionális élelmezéspolitikák hatékony irányítását, de a nem városi közösségek számára is fontosak lehetnek. E tanácsok olyan hálózatokként értelmezhetők,

---

([2]) Többek között: Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A civil társadalom hozzájárulása egy átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozásához (saját kezdeményezésű vélemény)(HL C 129., 2018.4.11., 18. o.) és Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságvéleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért [COM(2020) 381](HL C 429., 2020.12.11., 268. o.).

([3]) Lásd az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) jelentéseit: www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/.

([4]) *Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods* [Hatalmat az embereknek? Az élelmiszer-demokráciára irányuló kezdeményezések hozzájárulása a demokratikus javakhoz], Jeroen J. L. Candel, 2022. május.

([5]) A fogalommeghatározásokat lásd a következő tudományos cikkekben: Opportunities and challenges of food policy councils in pursuit of food system sustainability and food democracy–a comparative case study from the Upper-Rhine region (Mooney, 2022) és Food Policy Councils: Lessons learned (Harper et al., 2009).

([6]) Az Egyesült Államok első élelmezéspolitikai tanácsa 1982-ben jött létre Knoxville-ben (Tennessee).

([7]) Az európai élelmezéspolitikai tanácsokra vagy hasonló városi élelmezéspolitikai kezdeményezésekre példák találhatók a Horizont 2020 és a Horizont Európa azon projektjeiben, amelyek az agrár-élelmiszeripari politikákra és az élelmiszerrendszerek javítását célzó eszközökre összpontosítanak, mint például a Cities2030, a FoodSHIFT 2030, a FoodCLIC, a FEAST és a FOOD TRAILS.

([8]) Franzen-Castle, L. et al. „Engaging Rural Community Members with Food Policy Councils to Improve Food Access: Facilitators and Barriers” [A vidéki közösség tagjainak bevonása az élelmiszer-politikai tanácsokba az élelmiszerekhez való hozzáférés javítása érdekében: Ösztönzők és akadályok]. *Journal of Hunger & Environmental Nutrition* 17., 207–223. o. (2022).

amelyek a fenntarthatóság célkitűzését összekötik a demokrácia és a jó kormányzás céljaival azáltal, hogy részvételi, együttműködésen alapuló és tanácskozási folyamatokat kezdeményeznek a mezőgazdasági termelők, az élelmiszeripari vállalkozók, a fogyasztók és mások között. Az Európai Unióban a főbb példák közé tartozik a (2017-ben létrehozott) katalán élelmezéspolitikai tanács ([9]), amelynek irányító testülete 33 tagból áll, melyek között ott vannak a helyi és regionális önkormányzatok, az élelmiszerlánc kulcsszereplői, vidéki emberek (de tervezik, hogy a testületbe még öt új tagot meghívnak, akik többek között az oktatási, a kulturális, az egyenlőségi és a nőjogi minisztériumot képviselik majd), és 42 város részvételével működik, valamint az Élelmezéspolitikai Tanácsok Hálózata (2016), amely 30 helyi (elsősorban németországi) élelmezéspolitikai tanácsot tömörít alulról felfelé építkező megközelítéssel, és még 40 alapítási kezdeményezés tartozik hozzá.

2.7. Az EU-ban kevesebb példa van nemzeti élelmezéspolitikai tanácsokra. Franciaországban a Nemzeti Élelmiszertanács (CNA ([10])) a minisztereket az élelmezéspolitika alakításával kapcsolatban segítő, független tanácsadó testület, amely véleményeket bocsát ki az állami döntéshozatal előkészítésére, valamint az élelmiszerlánc különböző érdekelt feleinek tájékoztatására olyan témákban, mint az élelmiszer-minőség, a fogyasztók tájékoztatása, a táplálkozás, az egészségbiztonság, az élelmiszerekhez való hozzáférés és a válságmegelőzés. A *Terres en ville*, a városi mezőgazdasági és élelmezéspolitika érdekelt feleinek ([11]) 2000-ben létrehozott hálózata a közös célokkal rendelkező francia városokat és agrárkamarákat ([12]) tömöríti, hogy a helyi választott tisztviselők és a szakemberek közösen dolgozzák ki a nagyvárosi mezőgazdasági és élelmezéspolitikákat. Ezeket a területi élelmiszerprojekteket a közigazgatási szervek finanszírozzák és irányítják, ami néha feszültségekhez vezet a többi intézményi szinttel. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a polgárokat (helyi és nemzeti szinten) nem vonják be az élelmezéspolitikák kialakításába. Portugáliában 2018-ban létrehozták a Nemzeti Élelmezésbiztonsági és Táplálkozási Tanácsot (CONSANP) ([13]). Luxemburgban a 2018–2023-as koalíciós megállapodásban helyet kapott a Nemzeti Élelmezéspolitikai Tanács elnevezésű, több érdekelt felet tömörítő szervezet létrehozása ([14]), ám erre mindeddig nem került sor. Hollandiában folyamatban van egy, a mezőgazdaság jövőjéről szóló polgári csúcstalálkozó szervezése, de mindeddig nem kapták meg a támogatást/finanszírozást a politikai döntéshozóktól ([15]).

2.8. Érdemes megemlíteni az Északi Minisztertanács által, illetve számára létrehozott északi élelmezéspolitikai laboratóriumot ([16]) is, amelynek célja, hogy „segítse az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési céljaiban kihívásként azonosított élelmezési kérdések kezelését”.

2.9. Véleményeiben ([17]) az EGSZB szorgalmazta egy európai élelmezéspolitikai tanács létrehozását, amely elősegítené az élelmezéspolitikai döntéshozatal integráltabb és részvételen alapuló megközelítésének megvalósítását, felgyorsítaná a politikák összehangolását uniós, nemzeti és helyi szinten, platformot biztosítana az érdekelt felek számára ahhoz, hogy a bevált gyakorlatok megosztása révén tanulhassanak egymástól, és biztosítaná, hogy a különböző ágazatok valamennyi szempontját figyelembe vegyék.

2.10. Ez a saját kezdeményezésű vélemény konkrét ötleteket kíván nyújtani az élelmiszerrendszerek irányításához, valamint a civil társadalom – többek között a fiatalok – érdemi és strukturált szerepvállalásához az élelmezéspolitikák kidolgozásában, nyomon követésében és végrehajtásában. A vélemény azt is megvizsgálja, hogy miként lehetne bevonni az oktatásért felelős hatóságokat, valamint az iskolák és a szülők civil társadalmi képviselőit annak érdekében, hogy elősegítsék a jövő nemzedékeinek a fenntartható és egészséges élelmiszerekkel kapcsolatos korai oktatását, a fiatalok oktatásával ([18]) és az uniós iskolaprogrammal ([19]) kapcsolatos közelmúltbeli munkára alapozva.

3. **A helyi és nemzeti szinten már létező élelmezéspolitikai tanácsokkal kapcsolatos tanulságok**

3.1. A meglévő élelmezéspolitikai tanácsokat különböző jogi és szervezeti formákkal és struktúrákkal, küldetésekkel, célkitűzésekkel és tevékenységekkel rendelkező szervezetek alkotják, amelyek az általuk kiszolgált városi közösség igényeihez és prioritásaihoz igazodnak, és a nonprofit szervezetektől a hibrid szerveződéseken át az (ön)kormányzati szervekig sokféle szervezetet magukban foglalnak. A városi élelmiszerrendszerek fejlesztését és átalakítását célzó különböző részvételi megközelítésekkel és módszerekkel rendelkeznek.

([9]) Consell Català de l’Alimentació.
([10]) CNA: www.cna-alimentation.fr/.
([11]) Terres en villes: www.terresenvilles.org/.
([12]) Montpellier, Rouen, Voiron, Le Havre, Artois (Béthune, Bruay-en-Artois), Douai, Angers, Rennes, Saint-Nazaire, Nantes, Lorient, Toulouse, Grenoble, Saint-Étienne, Lyon, Besançon, Dijon, Nancy, Metz, Amiens, Lille, Auxerre, Poitiers (2022).
([13]) Conselho Nacional de Segurança Alimentar e Nutricional entra em funcionamento.
([14]) Élelmezéspolitikai Tanács:https://food.uni.lu/projects/research-projects/food-policy-council/.
([15]) https://g1000landbouw.nl/.
([16]) Északi élelmezéspolitikai laboratórium: www.norden.org/en/nordic-food-policy-lab.
([17]) Többek között: HL C 129., 2018.4.11., 18. o. és HL C 429., 2020.12.11., 268. o.
([18]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A fiatalok felkészítése az oktatás révén a fenntartható fejlődés megvalósítására (saját kezdeményezésű vélemény)(HL C 100., 2023.3.16., 38. o.).
([19]) Az EGSZB tájékoztató jelentése: Az uniós iskolaprogram értékelése.

3.2. E szervezetek mindegyikénél egy közös cél látszik kirajzolódni, nevezetesen hogy egy fenntartható, egészségesebb, átlátható és méltányosabb élelmiszerrendszert kell kiépíteni mindenki számára. A helyi és regionális élelmezéspolitikai tanácsok további célkitűzései közé tartozik az élelmiszer-önrendelkezés megvalósítása, a rövidebb és helyi élelmiszer-ellátási láncok kialakítása, az élelmiszer-pazarlás csökkentése, közösségi kertek kialakítása, a városok és a vidéki területek összekapcsolása, a helyi élelmiszerpiacok fejlesztése, a városi mezőgazdaság előmozdítása és az dinamikus étkezési kultúra előmozdítása.

3.3. E cél elérése érdekében ezek a szervezetek számos olyan tevékenységet folytatnak, amelyek nem mindig járnak szakpolitikai fejlesztéssel, szakpolitikai tanácsadással vagy szakpolitikai változtatással. Az élelmezéspolitikai tanácsok többsége alulról felfelé építkező megközelítésből indul ki, és támogatja a hálózatépítést, az érdekérvényesítést, az oktatást, a tudatosságnövelést és a projektfejlesztést. Mások – például Franciaországban – a szakpolitikai célokhoz igazodnak.

3.4. A közösségalapú élelmezéspolitikai tanácsok az „élelmiszer-demokráciát” kívánják az eljárások vezérelvévé tenni. A koordinációra, tanácsadásra stb. szolgáló szervezeti struktúrák lehetővé teszik a különböző érdekelt felek számára, hogy részt vállaljanak a vezetésben, a segítségnyújtásban, a partnerségekben és egyéb önkormányzati feladatokban. Az élelmezéspolitikai tanácsok tagja lehet bárki, aki érdeklődik a fenntartható élelmiszerrendszerekkel kapcsolatos kérdések iránt, és hajlandó betartani a demokratikus elveket. A rendszeres tagságon kívül az élelmezéspolitikai tanácsok gyakran építenek ki intézményi partnerségeket kormányzati ügynökségekkel, vállalkozásokkal és civil társadalmi szervezetekkel, amelyek aktívan tevékenykednek a jelenlegi élelmiszerrendszerek fenntarthatóvá átalakításában; ezek a partnerségek is demokratikus gyakorlatokon alapulnak, beleértve a kollektív ellenőrzést és döntéshozatalt. Végül, de nem utolsósorban az élelmezéspolitikai tanácsok partnerségben működnek az (ön)kormányzattal, ami jól mutatja az irányítás demokratikus jellegét.

3.5. Az élelmezéspolitikai tanácsok szempontjából az átfogó cél az élelmiszerrendszer fenntarthatósága, és olyan stratégiai (általános) célok elérésére törekszenek, mint például a reziliens élelmiszerrendszerek támogatása, az egészséges és fenntartható étrendekhez való hozzáférés és a rájuk vonatkozó ismeretek javítása, az élelmiszer-pazarlás elleni küzdelem a körforgásos gazdaságra támaszkodva, a gazdasági fejlődés támogatása, az élelmiszerrendszeren belüli méltányosság előmozdítása, a környezeti fenntarthatóság előmozdítása, valamint az egészséges élelmiszerekkel kapcsolatos ismeretek és kereslet növelése.

3.6. Az európai élelmezéspolitikai tanácsokban két jogi forma a meghatározó: egyesületek és nonprofit szervezetek, a civil társadalom által létrehozott alulról felfelé építkező struktúrák, illetve a helyi önkormányzati hatóságok által létrehozott, hierarchikus struktúrák. A legtöbb élelmezéspolitikai tanács a polgárok mellett sokféle tagot tömörít, például magánvállalkozásokat, közigazgatási szerveket, valamint az élelmiszer-, az egészségügyi és az oktatási ágazatban érdekelt feleket. Emellett a helyi közösség társadalmi csoportjainak széles körét is képviselik.

3.7. Finanszírozásukban jelentős eltérések vannak. Egyes élelmezéspolitikai tanácsok fizetett alkalmazottakkal és/vagy (nagyszabású) finanszírozott programokkal és projektekkel rendelkeznek, míg mások teljes mértékben hozzájárulásokra és önkéntesekre támaszkodnak. A finanszírozási források az éves kormányzati támogatástól a tagsági díjakig, a kutatási vagy egyéb támogatásokig, a magánalapítványok támogatásáig és az adományokig terjednek. A nonprofit szervezetként vagy egyesületként létrehozott élelmezéspolitikai tanácsok fő finanszírozási forrásai az adományszervezési tevékenységek, a tagok befizetései, az adományok és az állami támogatások, míg az önkormányzatok által alapított élelmezéspolitikai tanácsok többnyire a város éves költségvetésére támaszkodnak.

3.8. Vannak potenciális buktatók is: a kutatások azt mutatják, hogy az élelmezéspolitikai tanácsoknak hátrányai is lehetnek, és/vagy nem mindig működnek optimálisan ([20]), például ha a legkiszolgáltatottabb csoportok alulreprezentáltak, vagy ha az egyéni érdekek jelentős befolyással bírnak. Egy másik fontos kihívás, hogy a tanácskozás minőségének feltétele az egyenlő részvétel, a folyamatok elősegítése és az érdekek helyett a tudásra/értékekre való összpontosítás. Az EGSZB ezért hangsúlyozza, hogy valódi inkluzivitásra és minőségi vitákra van szükség az élelmezéspolitikai tanácsokban, ami túlmutat a nyitott tagságon a valódi reprezentativitás biztosítása érdekében, különösen a hagyományosan alulreprezentált társadalmi csoportok esetében.

3.9. Az EGSZB továbbá úgy véli, hogy az élelmezéspolitikai tanácsoknak meg kell szólítaniuk a fiatal generációkat, többek között az oktatás révén. A fenntartható élelmiszerrendszerek oktatását prioritásként kell kezelni a jövő generációi számára. Ennek során a fenntartható és egészséges étrendek ismeretére kell összpontosítani a termelési lánc kezdetétől a végéig, meghatározva, hogy kik és hogyan állítják elő az élelmiszert, és elmagyarázva az élelmiszerrendszerünkben megvalósuló elosztást a mezőgazdasági termelőtől vagy az állattenyésztőtől egészen a végtermék polgárok általi

([20]) *Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods* [Hatalmat az embereknek? Az élelmiszer-demokráciára irányuló kezdeményezések hozzájárulása a demokratikus javakhoz].

fogyasztásáig. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy az élelmezéspolitikai tanácsokba vonják be az illetékes oktatási hatóságokat, amelyek az agrár-élelmiszeripari ágazattal együttműködve meghatározhatják, hogy az oktatási rendszerben milyen élelmezéssel kapcsolatos tartalom kapjon kiemelt helyet. Emellett a gyermekek oktatását a szülők egész életen át tartó tanulásával és a polgárok oktatásával kell támogatni ([21]).

4. **Felhívás az európai élelmezéspolitikai tanács felállítására**

4.1. Bár az élelmezéspolitikai tanácsok gazdag alulról felfelé építkező hagyománnyal rendelkeznek, európai szinten nem képesek befolyásolni a fejlődést és az ellenálló képességet. Az élelmiszerrendszerek irányítási reformja elkerülhetetlen, és azt oly módon kell végrehajtani, hogy helyreállítsa az élelmiszerrendszerek demokratikus működését és elszámoltathatóságát. A fenntartható élelmiszerrendszerekre vonatkozó jövőbeli keret gondos irányítást igényel, biztosítva, hogy az ágazatokban összehangoltan menjen végbe a változás. Az elszámoltathatóság és a részvétel növelésével lehet a leghatékonyabban semlegesíteni a változásban kevéssé érdekelt, hivatalban lévő szereplők ellenállását, és a valóban átfogó élelmezéspolitika hatásai rendszeresen értékelhetők, felülvizsgálhatók és javíthatók. Az EGSZB ezért véli úgy véli, hogy az európai élelmezéspolitikai tanács létrehozása fontos lépés lesz az átfogó élelmezéspolitikai jövőkép megvalósítása felé ([22]).

4.2. Az európai élelmezéspolitikai tanács

4.2.1. legyen tudományon alapuló, és tudományos tanácsadó mechanizmusként működjön; a kutatás és a tudományos tanácsadás elismert és megbízható forrása legyen;

4.2.2. kapjanak benne helyet

— tudományos szakértők és tudósok (az európai élelmezéspolitikai tanácson belül vagy tanácsadó testületként),

— az élelmiszer-ellátási lánc szereplői (mezőgazdasági termelők, élelmiszeripari vállalkozások és feldolgozók, kiskereskedők, szakszervezetek stb.), az oktatási rendszer szereplői és civil társadalmi szervezetek (szegénység elleni hálózatok, élelmiszerbankok, közösségi platformok, környezetvédelmi és fejlesztéssel foglalkozó nem kormányzati szervezetek), a fiatalok képviselői, a szociális partnerek,

— az európai intézmények képviselői (Parlament, Tanács, Európai Bizottság, EGSZB, RB);

4.2.3. a kezdeti szakaszt követően az európai élelmezéspolitikai tanácsba be kell vonni a helyi, regionális és nemzeti szintek, valamint az élelmezéspolitikai tanácsok képviselőit is, és biztosítani kell az érintett szintek közötti szervezett összeköttetést. Jelenleg a nemzeti élelmezéspolitikai tanácsok nem elég elterjedtek ahhoz, hogy biztosítsák valamennyi ország egyenlő képviseletét;

4.2.4. olyan intézményi szerv legyen, amelyet az uniós intézmények elkötelezetten támogatnak: hosszú távra tervező, független, hiteles, nem kormányzati szerv, amelyben megbíznak (iránymutató szerv) és amelynek célja, hogy hozzájáruljon az élelmezés jövőjének a fenntartható élelmiszerrendszerek felé irányításában, és ösztönzőleg hasson;

4.2.5. legyen a megbízható tanácsadás és tényeken alapuló szakpolitikai lehetőségek állandó forrása az uniós élelmiszerrendszer irányításával kapcsolatban, amelynek az uniós intézmények visszajelzést és indokolással ellátott válaszokat adnak. Tárja fel annak lehetőségeit, hogy miként lehet teljesíteni a meglévő uniós kötelezettségvállalásokat és biztosítani azok nyomon követését – többek között a nemzeti élelmezéspolitikai tervek értékelésével –, és alakítsa ezeket olyan szakpolitikai feltételekké, amelyek az élelmezésen keresztül társadalmi fejlődést biztosítanak. Kezdeményezzen megbeszéléseket a globális élelmiszerrendszerek működéséről;

4.2.6. javítsa a szakpolitikai területek közötti koherenciát (például a közös agrárpolitika, a közös halászati politika, az élelemhez való jog, az egészséges étrenddel kapcsolatos szabályozás, a közbeszerzés, az oktatási politikák stb.), és mozdítsa elő a társadalmi innovációkat az élelmiszerlánc valamennyi szereplőjének jólléte érdekében, figyelembe véve a mezőgazdasági termelők generációs megújulásának szükségességét;

([21]) HL C 100., 2023.3.16., 38. o..

([22]) A Fenntartható Élelmiszerrendszerekkel Foglalkozó Nemzetközi Szakértői Csoport (IPES Food) jelentése: CFP_FullReport.pdf (ipes-food.org), és De Schutter, O., Jacobs, N. és Clément, C., 2020, „A 'Common Food Policy' for Europe: How governance reforms can spark a shift to healthy diets and sustainable food systems" [Közös élelmezéspolitika Európa számára: Hogyan segíthetik az irányítási reformok az egészséges étrend és a fenntartható élelmiszerrendszerek felé való elmozdulást?], *Food Policy 96*.

4.2.7. az élelmezéspolitikai tanácsokkal kapcsolatban támogassa és mozdítsa elő a fenntartható helyi/regionális/nemzeti élelmiszerrendszerek alulról felfelé építkező megközelítéseit, küzdjön a termelők és a fogyasztók közötti vidéki/városi szakadék és polarizáció ellen a civil párbeszéd támogatása révén (beleértve a fiatalok képviselőit, a kiszolgáltatott és marginalizált társadalmi csoportokat, a vidéki szereplőket és a szociális partnereket), tegye lehetővé az élelmezéspolitikai tanácsok szisztematikus fejlesztését, valamint mozdítsa elő a helyi önkormányzatok és a civil társadalom közötti szinergiákat;

4.2.8. szükség esetén hozza létre az élelmezéspolitikai tanácsok uniós szintű hálózatát, amely platformként működik a bevált gyakorlatok és a következtetések cseréjére az uniós szakpolitikák megalapozása és befolyásolása érdekében;

4.2.9. biztosítsa a szinergiákat más meglévő uniós platformokkal, például az Uniós Élelmezéspolitikai Koalícióval ([23]), az élelmiszer-pazarlással foglalkozó platformmal ([24]), a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformjával ([25]) és az EU Vidékfejlesztési Paktumával ([26]).

4.3. Az EGSZB kész találkozási pontként szolgálni az európai élelmezéspolitikai tanács számára. Már létezik hasonlóra egy sikeres példa: a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja, amely az EGSZB és az Európai Bizottság közös kezdeményezése ([27]).

Kelt Brüsszelben, 2023. június 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

([23]) Uniós Élelmezéspolitikai Koalíció.
([24]) Az élelmiszer-pazarlással és élelmiszer-veszteséggel foglalkozó uniós platform.
([25]) A körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja.
([26]) Vidékfejlesztési Paktum. https://rural-vision.europa.eu/rural-pact_hu.
([27]) A körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja.